

Теодора Попова

**РОЛЯ НА НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКИ ЗА
РАЗВИТИЕ**

ГОДИШНИК НА ВУАПР

ТОМ VIII

Теодора Попова има висше икономическо образование, получено в Стопанска академия „Димитър Ап.Ценов“ - Свищов. Магистърската ѝ специалност е финансов мениджмънт. Зачислена е в докторантура на самостоятелна подготовка в докторската програма „Финанси и банково дело“ във ВУАРР. Работи по темата за ролята на банките за развитието за постигане на устойчив икономически растеж.

UNIVERSITY OF AGRIBUSINESS AND RURAL DEVELOPMENT
YEARBOOK, VOLUME VIII, 2020

**THE ROLE OF THE NATIONAL DEVELOPMENT
BANKS**

Teodora Popova

Abstract: The paper deals with the role of national development banks (NDB) in the contemporary stage. The conceptions of the nature of development banks are analyzed consistently. A special place is given to their specific form of ownership and management. Emphasis is placed on the peculiarities of the financial instruments used by these banks. Groups of financial and non-financial instruments are also distinguished. The World Bank's role in financing investment prioritized in industry, agriculture and the services sector is highlighted, based on data from the German Development Bank, the Chinese Development Bank, the Brazilian Development Bank, the Japan Development Bank, India, etc. Data on the largest projects funded by these banks are provided.

Keywords: national development banks, the nature of development banks, development banks projects, financial instruments used by NDB.

РОЛЯ НА НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКИ ЗА РАЗВИТИЕ

Теодора Попова

Резюме: В студията се разглежда ролята на националните банки за развитие (НБР) на съвременния етап. Последователно се анализират схващанията за същността на банките за развитие. Специално място е отделено на тяхната специфична форма на собственост и управление. Акцентира се върху особеностите на прилаганите от тези банки финансови инструменти. Разграничени са и групи на финансовите и на нефинансови инструменти. Изтъква се ролята на БР по света за финансиране на инвестициите приоритетно в промишлеността, селското стопанство и сектора на услугите на базата на данни от Германската банка за развитие, Китайската банка за развитие, Бразилската банка за развитие Банката за развитие на Япония Индустриалната банка за развитие на Индия и др. Посочени са данни за най-крупните проекти, финансирани от тези банки.

Ключови думи: национални банки за развитие, същност на банките за развитие, проекти на банките за развитие, финансови инструменти на НБР.

СПЕЦИФИКА НА НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКИ ЗА РАЗВИТИЕ

В структурата на икономическите системи на повечето развити страни може да се открие специална финансова институция, която се нарича банка за развитие (БР) (development bank). Често такива банки са част от по-голяма мрежа от институции за развитие в страната, представляващи специален инструмент за осъществяване на държавната икономическа политика в определен отрасъл или перспективно направление. Всъщност БР е резултат от развитието на методите за държавно управление на икономиката в условията на развитие на пазара и банкова система с предимно частен механизъм за разпределение на кредитите в условията на пазарните несъвършенства. Тя изпълнява допълнителни функции за осигуряване на дългосрочно кредитиране на социално значими проекти, чието изпълнение трябва

да допринесе за икономически растеж, модернизация на икономиката и др.

Въз основа на анализа на съществуващи публикации по проблема за БР се стига до извода, че под термина „национална банка за развитие“ трябва да се разбира финансова институция, която е изцяло или частично подчинена на държавата, чиято основна цел е:

а) натрупване и кредитно разпределение на ресурси (при специални условия), разпределени за изпълнение на мащабни средносрочни и дългосрочни проекти за техническо и технологично актуализиране на реалния сектор на икономиката, както и

б) ликвидация на «пазарните провали» по отношение на недостатъчното финансиране на приоритетни сектори на икономиката, които са социално и икономически значими за държавата.

Изследователите по спецификата и ролята на националните БР (J. Luna-Martinez, C.L. Vicente¹, S.G. Lazzarini, A. Musacchio, R. Bandeira-de-Mello², N. Fingermann³, J. Thorne⁴ и др.) са единодушни, че появата на този тип банки исторически се свързва с изпълнението на регулаторната функция на държавата за отстраняване на провалите на финансовите пазари. По своето икономическо естество търговските банки не са заинтересовани да финансират високорискови дългосрочни проекти, които са ключови за икономическото развитие. Следвайки логиката на пазара, те са фокусирани върху краткосрочните и средносрочните инвестиции с високо ниво на рентабилност. Стратегическите и дългосрочни проекти, които не гарантират големи печалби, обикновено не са интересни за частните банки и поради това се изисква създаването на отделен инструмент за дългосрочно финансиране, който ще допринесе за индустриалното и икономическото развитие на държавата.

---

¹ Luna-Martinez J. Global Survey of Development Banks / J. de Luna-Martinez, C.L. Vicente // The World Bank Latin America and the Caribbean Region Finance and Private Sector Development. Policy Research Working Paper 5969. 2012. <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5969>. (видяно на 1.08.2019)

² Lazzarini S.G. What Do Development Banks Do? Evidence from Brazil, 2002-2009/ S.G. Lazzarini, A. Musacchio, R. Bandeira-de- Mello // Harvard Business School Working Paper № 12-047. 2012. December. <http://inctpped.ie.ufrj.br/spiderweb/.pdf>.(видяно на 1.08.2019)

³ Fingermann N.N. Development Bank and Regional Development The case of BDMG / N.N. Fingermann2009. http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_26039.pdf. (видяно на 1.08.2019)

⁴ Thorne J. A framework for successful development banks/ J. Thorne // Development Bank of Southern Africa. Development Planning Di-vision. 2011. Working Paper Series № 25. <http://www.dbsa.org/EN/About-Us/Publications/Documents/> (видяно на 1.08.2019)

Авторът на една от класическите разработки за банките за развитие, W. Diamond⁵, обръща внимание на факта, че в много страни банките за развитие са създадени като инструмент за финансиране на конкретни проекти. Те изиграват ключова роля в следвоенното възстановяване на икономиките на Западна Европа и също помагат за прилагането на «големия скок», довел до появата на нови индустриални държави. Авторът отбелязва, че въз основа на целите, поставени пред БР, тези институции в различни страни могат значително да се различават една от друга по отношение на собствеността, области на дейност, политики и операции. Заедно с това W. Diamond констатира, че обобщаващ за тях е фактът, че всички те са финансирани от държавни финансови институции, насочени основно към предоставяне на дългосрочни заеми за икономиката.

Американският специалист в областта на БР N. Bruck [22] сочи, че появата на БР е свързана с практическото прилагане на теории и модели на икономическо развитие на икономисти като П. Розенщайн-Родан, А. Хиршман, А. Луис, У. Ростов, С. Фуртадо, Г. Сингър и др.

Тези изследователи пряко свързват растежа на БВП и националния доход със спестяванията и капиталовите инвестиции, чийто обем в развиващите се страни почти винаги е недостатъчен. Правителството е изправено пред задачата да мобилизира допълнителни ресурси за дългосрочни инвестиции, което би трябвало да доведе до самоподдържащ се икономически растеж. Тази идея е в основата на доктрината за развитие на много държави и също допринася за създаването на редица големи международни финансови институции, в частност МБВР.

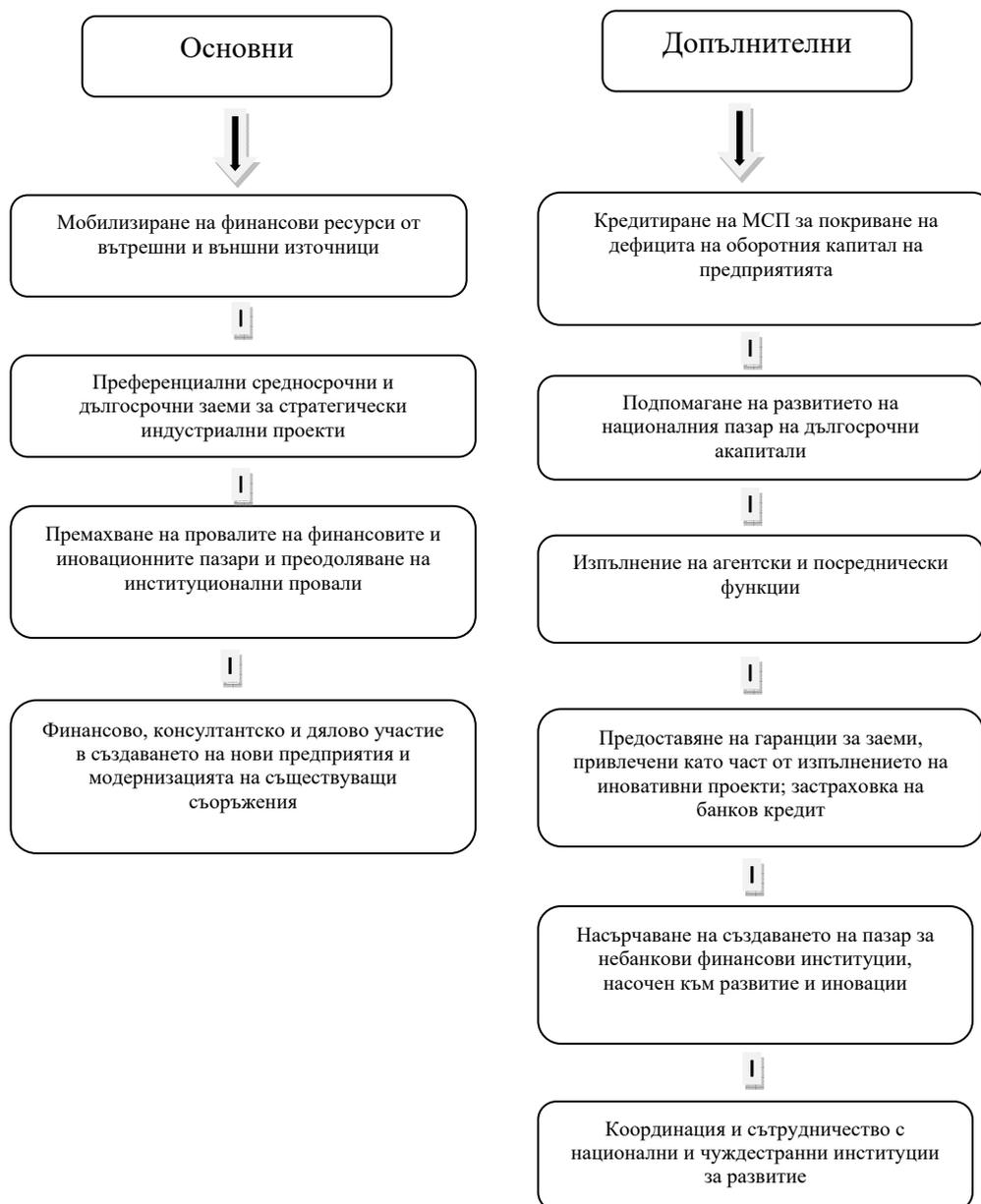
Анализът на изследванията на местни и чуждестранни експерти в областта на БР показва, че очевидно няма единна гледна точка относно състава и структурата на функциите на този тип банки, тъй като те винаги се избират индивидуално за задачите на една определена от правителствата политика.

В същото време, като се изхожда от световния опит можем да достигнем до заключението, че е целесъобразно функциите на БР да се разделят на две големи групи:

- а) основни (първични) функции и
  - б) допълнителни (вторични) функции.
- Техният състав е показан на фиг. 1.

---

⁵ Diamond W. Development banks / W. Diamond. – Baltimore: Johns Hopkins Press, 1957. p. 128

Фиг. 1. Функции на националните банки за развитие

В зависимост от актуалното състояние и нужди на икономическата система, характеристиките и резултатите от операциите на БР, съставът и структурата на функциите на БР могат да

се променят, осигурявайки на банката гъвкавост и приспособимост към променящите се условия на околната среда.

Въз основа на многото специфични особености на националните БР в отделните страни, както и липсата на статистическа информация за резултатите от тяхната дейност, няма единна общопризната класификация. В допълнение към това, националните БР са изолирана част от по-голяма класификационна група - БР като цяло. Последните от своя страна са:

- глобални;
- регионални;
- субрегионални;
- национални.

Първите три групи банки принадлежат към т.нар. „многостранни“ БР, в създаването на които участват няколко държави, а самата дейност на баните може да обхване много области на социално-икономическия живот на хората в различни страни. Многостранните БР се подразделят на глобални - изпълняващи функциите си по целия свят, и регионални или субрегионални - съсредоточени върху развитието на конкретна територия или малка група държави.

Тъй като обектът на изследването в тази разработка е изключително на дейността на националните БР, проблемите и особеностите на функционирането на многостранните БР са изключени от списъка на разглежданите.

УПРАВЛЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКИ ЗА РАЗВИТИЕ

Сравнителният анализ на БР ни позволява да установим, че в по-голямата си част те са изцяло или частично държавни финансови институции. Доминирането на държавата в дейността на БР беше характерно във време, когато в повечето развити страни тези банки бяха създадени - в средата на ХХ век - докато на настоящия етап повечето от тези банки са изцяло или частично приватизирани и са собственост на акционери.

Тази ситуация води до съществуването на две противоположни гледни точки по отношение на собствеността и управлението на БР, в пространството между които се намира целият набор от подходи към проблема. От една страна са привържениците на пълното държавно участие, както във формирането, така и в управлението на капитала на банката; други смятат, че БР трябва да функционират като напълно частни търговски структури, тъй като само това може да осигури

тяхното оцеляване и ефективност в пазарните условия. По-голямата част от авторите признават, че държавата исторически е била и трябва да запази водеща си роля във формирането на стратегията на БР, но нейната роля трябва да бъде ограничена по някакъв начин и балансирана от други елементи на управление, натоварени с широки правомощия.

Общо в света има повече от 550 различни типа БР, 32 от тях са глобални или регионални. Така в света има около 530 национални БР, от които:

28,6% (152) в страните от Латинска Америка и Карибския региона;

27,7% (147) в Африка;

23,2% (121) в Азия и Тихоокеанския регион;

9,2% (49) в Европа;

9,3% (47) в Близкия Изток.

Броят на банките в различните региони не винаги отразява обема на техните операции. Например, въпреки значителния брой на БР в африканските страни, техните активи са с няколко пункта по-ниски, отколкото в азиатските, европейските или американските БР.

ОСНОВНИ ИНСТРУМЕНТИ, ПРИЛАГАНИ ОТ НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКИ ЗА РАЗВИТИЕ

По отношение на активите и обемите на операциите на националните БР, няма единна статистика. Най-обширните данни бяха събрани от експерти на Световната банка, които извършиха проучване на 90 БР в 61 страни по света. Публикуваните данни ни позволяват да определим общия обем на активите и заемния портфейл на БР в регионален контекст. Резултатите са представени в табл. 1.

Както се вижда от таблицата 1, най-големият обем на активи и кредитен портфейл имат азиатските и европейските БР. Следват американските БР, а най-ниски са показателите на БР в Африка и на Близкия Изток. Важно е да се отбележи, че проучването е направено от експерти на Световната банка през 2009 г., като част от анкетираните банки не предоставят необходимите данни.

Таблица 1. Активи и кредитен портфейл на националните банки за развитие по региони в света⁶

(в млрд дол.)

Регион	Активи	Кредитен портфейл
Азия	747,4	606,4
Северна и Южна Америка	366,5	234,2
Африка	14,7	9,2
Европа и Централна Азия	968,5	739,5
Близък Изток и Северна Африка*	0,6	0,5

Функциите на БР се прилагат на практика чрез редица инструменти за финансиране. Тъй като самите БР са един от инструментите за осъществяване на държавната политика, всичките им действия трябва да бъдат синхронизирани с други държавни намеси в икономиката. W. Diamond⁷ отбелязва, че фискална политика, провеждана от държавата, може да повлияе положително върху работата на БР, но може и да наложи някои ограничения. Например, данъчната система може да стимулира или потиска инвестициите чрез повишаване или намаляване на данъчните разходи на инвестиционния процес. Същото се отнася и за кредитните условия, които трябва да улеснят достъпа на банката до евтини източници на финансиране.

По повод инструментите и способите за финансиране на БР J. Luna-Martinez и C.L. Vicente⁸ прилагат следната статистика:

- 36% от изследваните БР извършват своите операции като кредитори от първо ниво ("first-tier"), т.е. предоставят средства директно на крайния потребител;
- 12% са кредитори от второ ниво ("second-tier") – дават кредит на други частни финансови институции, които впоследствие пренасочват средства към крайния потребител;
- 52% БР съчетават и двата вида инструменти.

⁶ Luna-Martinez J. Global Survey of Development Banks / J. de Luna-Martinez, C.L. Vicente // The World Bank Latin America and the Caribbean Region Finance and Private Sector Development. Policy Research Working Paper 5969. 2012. <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5969>. (видяно на 1.08.2019)

⁷ Diamond W. Development banks / W. Diamond. – Baltimore: Johns Hopkins Press, 1957. p. 128

⁸ Luna-Martinez J. Global Survey of Development Banks / J. de Luna-Martinez, C.L. Vicente // The World Bank Latin America and the Caribbean Region Finance and Private Sector Development. Policy Research Working Paper 5969. 2012. February. <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5969>. (видяно на 8.08.2019)

Авторите също така представят резултатите от анализа на условията на предоставените заеми и списъка на основните кредитни продукти на БР. 25% от БР прилагат практиката за предоставяне на необезпечени заеми, отпуснати за финансиране на нематериални активи, 41% от банките предоставят заеми за стартиране на производство на нови продукти, 52% – предоставят синдикирани кредити, 74% – предоставят средносрочни и краткосрочни кредити, 85% – предоставят кредити за попълване на оборотния капитал и 90% – предоставят дългосрочни кредити. Освен това повече от 50% от всички банки практикуват да предоставят преференциални заеми, формирайки средствата си от бюджетни, както и от глобалния финансов пазар.

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ	СРОКОВЕ	ТИП
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Привлечени инструменти:</i> бюджетни; вътрешни и външни заеми; депозити и други средства на клиенти; емисия • <i>Инструменти за финансиране:</i> кредити от първо ниво за крайни потребители; кредити от второ ниво за други финансови институти; участие в други институти и фондове. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Краткосрочни и средносрочни:</i> преференциални кредити за попълване на оборотния капитал; кредити за МСП; кредити за стартъпи; финансиране за преоборудване на производството • <i>Дългосрочни:</i> преференциални кредити за изпълнение на стратегически проекти; финансиране на национални корпорации; синдикирани кредити; покупка на дългосрочни ценни книжа. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Финансови:</i> кредити; грантове; създаване на фондове; гаранции; застарховки; управление на активите и др. • <i>Нефинансови:</i> консултиране; изследване и мониторинг на пазарите; публикация и разпространение на полезна информация

Фиг. 2. Класификация на основните инструменти, прилагани от националните БР

J. Luna-Martinez и С.L. Vicente акцентират върху редица специфични инструменти на дейността на БР: 73% БР предлагат гаранционни продукти на своите клиенти, които частично компенсират загубите, понесени от финансовите посредници. В допълнение, 30% от изследваните БР се занимават с лизингови услуги, а 16% предлагат услуги за факторинг и секюритизация на активи.

Като цяло анализът на наличните подходи за определяне на основните инструменти на БР показва липсата на единната им систематизация. Общ списък на основните групи инструменти, които могат да бъдат използвани от националния БР в процеса на изпълнение на неговите функции, е представен на фиг. 2⁹.

Класификацията, представена на фигура 2, показва инструментите на БР, в зависимост от тяхното предназначение, срокове и вид. Според целта инструментите са за привличане и използване (финансиране) на средствата на БР. За да привличат и натрупват ресурси, банките могат да използват бюджетни средства, вътрешни и външни заеми, депозити и други средства на клиенти, както и емитирането на собствени ценни книжа и привличане на капиталови фондове на централната банка. Основните инструменти за финансиране на различни проекти могат да бъдат заеми от първо и второ ниво, както и практиката за участие в създаването на други институции и фондове.

Според сроковете инструментите на БР традиционно се разделят на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни. В тези подгрупи може да се разграничат преференциални кредити за попълване на оборотния капитала, кредити за МСП, стартъпи, финансиране за преоборудване на производството, преференциално кредити за стратегически проекти, финансиране за създаването на национални корпорации, синдикирани кредити, покупка на дългосрочни ценни книжа и др.

Разграничени са и групи на финансовите и на нефинансови инструменти. Първата включва всички видове кредитни и лизингови операции, безвъзмездни средства, операции по управление на активи, гаранция и застраховане на заеми и други операции. Групата на нефинансовите инструменти за изпълнение на функциите на БР включва консултации, пазарни проучвания и мониторинг, публикуване и разпространение на полезна информация и др.

По отношение на областите, в които са концентрирани или трябва да бъдат съсредоточени дейностите на БР, също няма еднаквост в мненията. Някои изследвачи са на мнение, че индустриалните активи трябва да бъдат основен приоритет¹⁰. Други смятат, че приоритет за БР

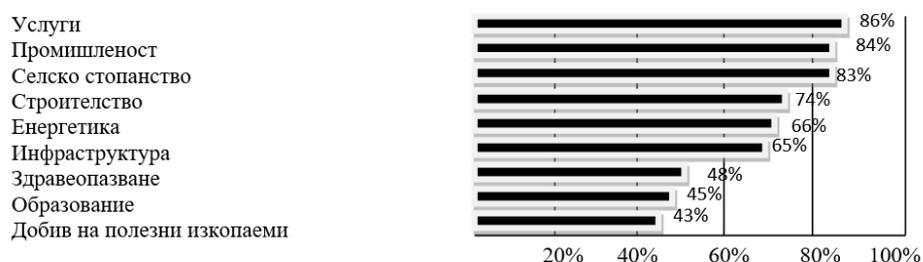
---

⁹ Солнцев О.Г. и кол. Институты развития: анализ и оценка мирового опыта. сп. „Проблемы прогнозирования“. 2009/ № 2, с. 3-29.

¹⁰ Luna V.M. Development banks in economic development: two Latin American experiences: (Nacional Financiera and The Banco Nacional de Desenvolvimento Económico e Social) / V.M.

трябва да бъде секторът на малкия и средния бизнес, който в много страни е най-силното звено в икономиката¹¹. Други смятат, че приоритет за БР трябва да бъде секторът на малкия и средния бизнес, който в много страни е най-силното звено в икономиката¹², което всъщност означава избор на банката за всяко направление, което ще спомогне за постигане на равновесие в определен пазарен сегмент. Освен това процесът на определяне на насоките на дейност на БР винаги ще се определя от държавните интереси, които могат да се променят значително във времето.

Статистическият анализ, направен от гореспоменатите специалисти на Световната банка, показва следното разпределение на БР по сектори (фиг. 3).

Фиг. 3. Отрасли, към които е насочена дейността на БР в света

Както е видно от фиг. 3, най-голям интерес за БР по света представляват промишлеността, селското стопанство и секторът на услугите, към които съответно са ориентирани 83, 84 и 86% от банките. Сравнително по-малко внимание се обръща на строителството - 74%. Почти същата част от банките е насочена към развитието на енергетиката и инфраструктурата - съответно 66 и 65%. Най-малкият процент от БР се намира в сектори като здравеопазване (48%), образование (45%) и минното дело (43%).

Luna // Department of Economics. The University of Utah. 2013. <http://content.lib.utah.edu/utills/getfile/collection/etd3/id/2552/filename/2551.pdf>. (видяно на 8.08.2019)

¹¹ Rethinking the Role of National Development Banks // United Nations. Department of economic and social affairs. 2005. <http://www.un.org/esa/ffd/msc/ndb/NDBs-DOCUMENT-REV-E-020606.pdf>. (видяно на 8.08.2019)

¹² Thorne J. A framework for successful development banks / J. Thorne // Development Bank of Southern Africa. Development Planning Division. 2011. Working Paper Series № 25. <http://www.dbsa.org/EN/About-Us/Publications/Documents/> (видяно на 8.08.2019)

ПОСТИЖЕНИЯ НА НАЙ-ГОЛЕМИТЕ НАЦИОНАЛНИ БАНКИ ЗА РАЗВИТИЕ

Националните БР се различават значително една от друга в различните страни. Не само финансирането, но и обемът на инвестираните средства, които формират активите на БР, могат да варират значително. В тази връзка влиянието на резултатите от дейностите на БР върху икономиката варира в зависимост от това какви активи притежава определена банка. Ще разгледаме резултатите от дейността на БР с примери от най-успешните банки.

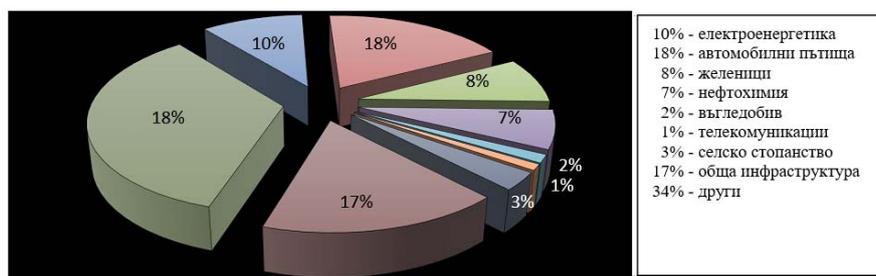
Най-голямата национална БР в света е Китайската банка за развитие (China Development Bank, CDB), чиито активи надхвърлят 1,5 трилиона долара (8,4% от паричния агрегат на М2 и 16,06% от БВП на Китай). Мащабът на дейността на банката е сравним с икономиката на цяла една държава и по отношение на резултатите си CDB заема 24-то място сред всички (включително търговски) банки в света (през 2013 г.)¹³. А CDB е една от няколко подобни институции в Китай. Тя влиза в тройката на т.н. „политически банки“, която включва Експортно-импортната банка на Китай и Банката за развитие на селското стопанство на Китай. Именно тези структури са най-важният инструмент на икономическата политика на китайското правителство, които първоначално са създадени за отпускане на заеми за индустриална и селскостопанска продукция, както и за високотехнологичен износ и позволиха на китайската икономика да постигне значително увеличение на показателите си за развитие за кратко време. Дейностите на CDB, подобно на други политически банки, са подчинени на Държавния съвет на Китай и чрез тях средствата се преразпределят към тези отрасли, които изискват допълнителни финансови ресурси. Банката има 38 клона в страната и 2 чуждестранни представителства, разположени в Русия и Египет.

CDB е смесена банка за развитие с доминиране на операциите от първо ниво („first-tier“). Основните получатели на кредити са държавните холдингови компании и корпорации. Банката е акционер в тези предприятия, в които често притежава контролния пакет. CDB кредитира износа, предоставя привилегироване кредити на частни

---

¹³ Amyx J. The Evolving Role of National Development Banks in East Asia / J. Amyx, A. Mari-ya Toyoda // The International Centre for the Study of East Asian Development, Kitakyushu. – Working Paper Series. – 2006. – Vol. 2006-26. <http://www.agi.or.jp/workingpapers/WP2006-26.pdf>. (видяно на 1.08.2019).

фирми, а също така разпределя кредити, насочени към Китай от Световната банка и Азиатската банка за развитие.

Фиг. 4. Структура на кредитния портфейл на Банката за развитие на Китай¹⁴

CDB финансира много проекти, някои от които са далеч извън границите на Китай. На фиг. 4 е показана структурата на кредитния портфейл на тази банка, която показва, че приоритетните области за CDB са публичната инфраструктура (17%) и пътищата (18%). Значителна част от средствата се отделят и за строителство на железопътни линии (8%), електроенергийната промишленост (10%) и нефтохимически предприятия (7%). С финансовата помощ на CDB в Китай са реализирани много проекти за пътно строителство. Банката участва в националната програма за реформа в железопътния транспорт, в рамките на която тясно си сътрудничи с Китайската железопътна корпорация, предоставяйки кредити за закупуване на нов подвижен състав, изпълнение на проекти за изграждане на високоскоростна железопътна линия и създаване на нови предприятия в тази област. С финансовата помощ на банката се изпълняват определени части от проекта за високоскоростен железен път „Пекин-Харбин“, чиято обща дължина е 1700 км. През 2014 г. CDB отпусна около 40 милиарда долара за нуждите на строителството на железопътния транспорт.

Китайската банка за развитие активно инвестира в енергетиката. CDB финансира изграждането на най-голямата водноелектрическа централа в света, известна под името „Трите клисури“, на река Яндзъ, участва в изграждането на първата в света ядрена централа от

¹⁴ China Development Bank. Annual Report 2014. <http://www.cdb.com.cn/english/Column.asp?ColumnId=91>. (видяно на 9.08.2019)

4 поколения в Шандонг, финансира изграждането на най-голямата в света комбинирана соларно-водна електроцентрала Longyangxia II 530MW, а също участва в много други подобни проекти. С финансовата помощ на банката се изпълняват проекти в областта на урбанизацията на градовете, селското стопанство и други отрасли.

По отношение на обхвата на дейността много малко банки могат да се сравнят с CDB. Даваме пример за други големи национални банки за развитие, които през 2014 г. разполагат със следните активи (таблица 2).

Таблица 2. Активи на най-големите национални банки за развитие, представени през 2015 г.¹⁵

Банка за развитие	Активи, в млрд дол.	Относителен дял на активите в агрегата М2	Относ. дял на активите в БВП
Банката за развития на Китай	1664,03	8,40%	16,06%
Германската банка за развитие	596,46	18,72%	15,48%
Банката за развитие на Бразилия	331,06	19,95%	14,11%
Корейската банка за развитие	253,91	13,35%	18,00%
Банката за развитие на Япония	136,19	1,33%	2,96%
Индонезийска банк развития	68,83	20,49%	7,75%
Индустриалната банка за развитие на Индия	52,06	3,39%	2,52%
Банката за развитие на Южноафриканската република	0,36	0,15%	0,10%

Таблица 2 показва не само абсолютните стойности на активите на най-големите световни банки за развитие, но и връзката им с такива макроикономически показатели като паричното предлагане (М2) и БВП. Данните показват, че средното съотношение на активите на BR към агрегата М2 е 10,33%, при минимум 0,15% (Южна Африка) и максимум 20,49% (Индонезия). Средното съотношение на активите на BR към БВП е 8,87%, като максимумът е 18% (Южна Корея) и минимум 0,1% (Южна Африка).

Най-старата банка в региона си, е Индустиалната банка за развития на Индия (IDBI). Създадена е през 1964 г. въз основа на съответния закон и първоначално е филиал на Резервната банка на

¹⁵ World Development Indicators. [http://data.worldbank.org/products/wdiWorld bank.org](http://data.worldbank.org/products/wdiWorld%20bank.org) (2015). (видяно на 9.08.2019)

Индия - основният регулатор на банковата система в тази страна. Въпреки това скоро индийското правителство става собственик на банката, която коригира функциите си в съответствие с изискванията на времето. В началото на 80-те години IDBI става главен координатор на институциите за развитие за индустриална модернизация и тази функция до голяма степен се запазва в нея на настоящия етап¹⁶.

В процеса на реформиране и либерализиране на банковата система IDBI се трансформира в акционерно дружество, което позволява на банката да придобие повече пазарни характеристики, които допринасят за постигането на нейните цели. Сред тях един от най-важните приоритети е кредитирането на държавните предприятия и стимулирането на тяхната рентабилност, а оттам и размера на данъчните приходи към бюджета. За да постигне това, банката осигурява финансиране за модернизация и развитие на предприятия в такива отрасли като: преработвателна, минна, автомобилна, хранително-вкусова промишленост; корабостроене; транспорт; здравни грижи; производство и разпределение на енергия; хотелиерство; информационни технологии; изследвания и разработки за създаване на индустриален растеж и др. Въз основа на един от структурните подразделения на IDBI през 1990 г. е създадена Индийската банка за развитие на малък бизнес (Small Industries Development Bank Of India – SIDBI). Основната ѝ цел е да финансира и подпомага развитието на малкия бизнес, както и координацията на институциите в тази област. През 1992 г. е създаден специален фонд за рисков капитал, въз основа на който по-късно са създадени още 15 фонда за малки предприятия и рискови фондове¹⁷.

Сред страните от Латинска Америка най-голямата национална БР действа в Бразилия. Нарича се Национална банка за икономическо и социално развитие на Бразилия (Banco Nacional de Desenvolvimento Econômico e Social – BNDES) и през 2014 г. разполага с активи от над 300 милиарда долара. Банката е една от най-големите в Бразилия, предоставяща основния инструмент за осъществяване на индустриалната и структурната политика на правителството. BNDES е създадена през 1952 г. за финансова подкрепа и стимулиране на

---

¹⁶ Организационная структура и органы управления Банка индустриального развития Индии (Industrial Development Bank of India – IDBI Bank Ltd) http://www.veb.ru/common/upload/files/veb/analytics/stru/IDBI_stru.pdf. (видяно на 1.08.2019)

¹⁷ Международная практика создания инвестиционных фондов финансовыми институтами развития. Внешэкономбанк. Департамент стратегического анализа и разработок. – <http://www.veb.ru/common/upload/files/veb/analytics/strman/sm201212.pdf>. (видяно на 1.08.2019)

развитието на инфраструктурата, както и на стоманодобивната промишленост. По-нататък сферата на нейната дейност се разширява, включвайки тежката промишленост и машиностроенето, добива на суровини, енергетиката, селското стопанство, тоест почти целият набор от основни сектори на икономическата система. С нарастването на мащаба на операциите на базата на BNDES бяха създадени редица дъщерни дружества: BNDESPAR – компания за финансиране със собствен капитал; FINAME – компания за инженерно финансиране; BNDES Limited, UK – компания, поддържаща чуждестранни бразилски предприятия; EXIM Brazil – външнотърговска компания за финансиране.

С финансовата помощ на бразилския БР се реализират десетки проекти, някои от които са представени на таблица 3.

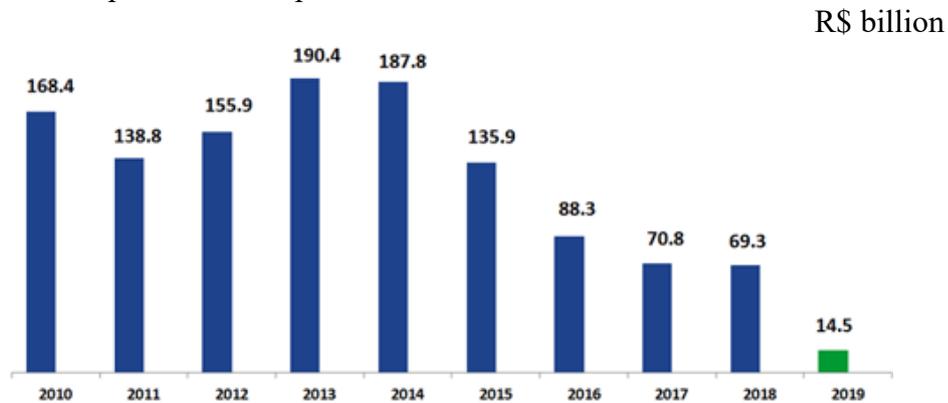
Таблица 3. Проекти, изпълнени от Националната банка за икономическо и социално развитие на Бразилия през 2014 г.¹⁸

Сектор на икономиката	Проект	Характеристика	Сума на финансиране
Инфраструктура	Летище Рио де Жанейро	Реконструкция на основното летище в Бразилия - модернизация, разширяване на пътническата зона, стоянките за самолети, ремонт на пистите и увеличаване на паркоместата	1,1 млрд браз. реала
	Автомагистрали	Финансиране на проекти за възстановяване, поддръжка и експлоатация, разширяване на мощностите и пропускателната способност на пътищата, подобряване на качеството на пътните услуги	32 млрд браз. реала за 30 години
	Метро и железопътни линии	Инвестиране в строителство на железопътни линии, прокарване на разклонения на високоскоростните железопътни линии	92 млрд браз. реала
Енергетика	Вятърни електростанции	Финансиране на 19 проекта за строителство на вятърни електроцентрали, чиято обща мощност е 2150 МВт	580,8 млн браз. реала
	Хидроелектростанции	Участие в изграждането на водноелектрическа централа	504,1 млн браз. реала

¹⁸ BNDES. Annual Report 2014. http://www.bndes.gov.br/SiteBNDES/export/sites/default/bndes_pt/Galerias/Arqui-vos/empresa/RelAnual/ra2014/RA_2014_ing.pdf. (видяно на 9.08.2019)

Сектор на икономиката	Проект	Характеристика	Сума на финансиране
		Cachoeira Caldeirão на река Арагуари	
Телекомуникации	Zenvia	Компания, занимаваща се с разработване на мобилни приложения и технологии за преносими устройства	35,5 млн браз. реала
Нефт и газ	Програма „The Inova Petro“	Целта на програмата е съфинансиране на проекти, насочени към разработване на нови технологии в областта на рафинирането на нефт, финансиране на разработването на нови находища и подкрепа на бразилските петролни компании	185 млн браз. реала
Медицина и биотехнологии	Програма „INDUSTRIAL HEALTH COMPLEX“	Банката активно финансира изследвания в областта на биотехнологиите, разработването на нови методи за лечение на сърдечно-съдови заболявания и развива партньорства с водещи институции на страната	250 млн браз. реала
Селско стопанство	Агротехнологии	Участие на банката в предоставянето на кредити за селското стопанство, подкрепа на дребните фермери и реализация на екологични програми	70 млн браз. реала

Данните на фиг. 5 сочат спад на средствата, отпуснати от Банката за развитие на Бразилия след 2014 г.

Фиг. 5. Динамика на отпуснатите средства от Банката за развитие за Бразилия

Най-голямата БР в Африка е Банката за развитие на Република Южна Африка (The Development Bank of Southern Africa – DBSA), която през 2012 г. притежава активи от 6179,10 млн долара. Банката е създадена през 1983 г. и е една от няколко институции за финансово развитие в страната си. Основната цел на дейността ѝ е ускоряване на социално-икономическото развитие на страната за подобряване на качеството на живот. За целта банката предоставя финансови и нефинансови услуги и инвестиции в най-важните сектори на икономиката, като се фокусира главно върху обектите на икономическата и социалната инфраструктура. През 90-те години обхватът и дейностите на DBSA значително се разширява.

В страната беше приет специален закон, регулиращ дейността ѝ, и бяха предприети допълнителни мерки за капитализиране на банката. Благодарение на това стана възможно банката да се премине отвъд националните граници и да се превърне в една от водещите финансови институции на цялата южна част на африканския континент. На настоящия етап банката продължава да увеличава обема на дейност, отваряйки нови клонове както в страната, така и в чужбина. Сферата на интересите на банката, освен инфраструктурни проекти, сега включва и регионално и общинско кредитиране, както и установяване на публично-частни партньорства.

В Европа най-голямата финансова институция за развитие е Kreditanstalt für Wiederaufbau – Германска банка за развитие, основана през 1948г. Първоначално тя е създадена като инструмент за изпълнение на програми за икономическо развитие, а в момента основният клиент на банката е Федералното министерство на икономическото сътрудничество и развитие на Германия. В същото време през годините на своята съществуването си KfW разшири географията на своята дейност до десетки африкански страни от Африка, Латинска Америка, Азия и Югоизточна Европа. Банката има представителства в повече от 70 държави с централен офис във Франкфурт. През 2013 г. активите на банката възлизат на 464,8 милиарда евро, което е един от най-високите показатели в света.

В таблица 4 са дадени данни за средствата, отпуснати през 2017 г. за развитие на приоритетни области за банката. Таблицата показва, че приоритет за KfW са обекти на социалната и икономическата инфраструктура, докато на развитието на производствените предприятия не се обръща толкова голямо внимание. Банката отделя значителни средства за изпълнение на програми за опазване на климата и околната среда в областта на

здравеопазването, енергоснабдяването, образованието и други обекти на социалната и икономическата инфраструктура, които имат приоритетно значение за KfW, като същевременно не се обръща толкова голямо внимание на развитието на производствените предприятия.

Таблица 4. Проекти, финансирани от Банката за развитие на Германия през 2017 г.

Насоки на финансирането	Цели	Сума в евро
Защита на климата и околната среда	За намаляване на емисиите на въглероден диоксид в атмосферата в страните партньори с приблизително 13,7 милиона тона годишно	4,5 млрд.
Бежанци, кризи, миграция	Средствата, отпуснати през 2017 г са използвани за проекти за бежанците, подпомогнаха се повече от 11 млн бежанци и тези, които ги приемат и настаняват в градовете и селата.	1,15 млрд.
Подкрепа на финансовия сектор	Средствата, отпуснати за 2017 г. банките, фондовете и микрофинансиращите организации, ще могат да издават около 1,1 милиона заеми предимно на малки предприятия.	942 млн.
Здравеопазване	Изпълнението на програми и услуги в областта на инфраструктурата, здравеопазването, репродуктивното здраве и борбата с инфекциозните заболявания ще подобри положението на 222,5 млн човека. Повече от половината от отпуснатите средства са насочени към опазване здравето на майките и децата	400 млн.
Водоснабдяване и канализация	Средствата, одобрени за 2017г. са предназначени за проекти в сферата на водоснабдяването, канализацията и утилизацията на отпадъците в населените места и трябва да подобрят ситуацията за 28,6 млн души.	1 млрд.
Енергоснабдяване	Средствата са за откриване или за подобряване на достъпа до модерно енергоснабдяване за приблизително 2,5 млн души.	2,2 млрд.
Образование	Средствата за образователни програми трябва да помогнат на 4,3 млн души. От тези средства 58% са за подобряване и спомагане на достъпа до образование. 42% от средствата са насочени към професионалното обучение, предназначени за увеличаване на възможностите за получаване на доходи за ок. 1 милион души.	665 млрд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Направеният обзор на дейността на националните банки за развитие показва необходимостта от по-нататъшно задълбочаване на анализа на функционирането на националните банки за развитие. Този анализ трябва да се прави в контекста на осигуряване на необходимия индустриален растеж и разработването на концепция за усъвършенстване дейността на банките за развитие в света, в това число и на Българската банка за развитие.

ЛИТЕРАТУРА

1. Димитрова, П. (2019). Доколко е полезна, в т.ч. прозрачна финансовата информация в годишните отчети на публичните дружества. Годишник на ВУАРР, т. VII, с. 95-128.
2. Христов, И. Ще направи ли прегледът на качеството на активите по стабилни банките в ЕС? сп. „ВУЗФ Review“ бр.1/2016 г. ISSN: 2534 – 9228.
3. Амух J. The Evolving Role of National Development Banks in East Asia / J. Амух, А. Мари-я Тоюда // The International Centre for the Study of East Asian Development, Kitakyushu. – Working Paper Series. – 2006. – Vol. 2006-26. <http://www.agi.or.jp/workingpapers/WP2006-26.pdf>.
4. Bruck N. Future Role of National Development Banks in the Twenty First Century / N. Bruck // United Nations. Department of economic and social affairs. – 2005. – Достъпен на: <http://www.un.org/esa/ffd/msc/ndb/ndb%20background-document.pdf>.
5. Diamond W. Development banks / W. Diamond. – Baltimore: Johns Hopkins Press, 1957. – 128 p.
6. Chandrasekhar C.P. Development Banks: Their role and importance for development/ C.P. Chandrasekhar / International Development Economic Associates. – 2011. – Достъпен на: http://www.networkideas.org/alt/apr2011/development_banks.pdf.
7. Crespi G. Rethinking Productive Development: Sound Policies and Institutions for Economic Transformation. Достъпен на: <http://www.iadb.org/en/research-and-data/dia-development-in-the-americas-idb-flag-ship-publication,3185.html?id=2014>.
8. Fingermann N.N. Development Bank and Regional Development The case of BDMG/ N.N. Fingermann. – 2009. Достъпен на: http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_26039.pdf.

9. Gutierrez E. Development Banks: Role and Mechanisms to Increase their Efficiency / E. Gutierrez, H.P. Rudolph, T. Homa, E.B. Beneit // The World Bank Latin America and the Caribbean Region Finance and Private Sector Development. Policy Research Working Paper 5729. – 2011. – July. Доступен на: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/3493/WPS5729.pdf>.

10. Lazzarini S.G. What Do Development Banks Do? Evidence from Brazil, 2002-2009 [Электронный ресурс] / S.G. Lazzarini, A. Musacchio, R. Bandeira-de-Mello // Harvard Business School Working Paper № 12-047. – 2012. – December. – Доступен на: http://inctped.ie.ufrj.br/spiderweb/dymask_4/4-4%20LazzariniWhat%20do%20DB%20do.pdf.

11. Levy E. Should the Government Be in the Banking Business? The Role of State-Owned and Development Banks / E. Levy, A. Micco, U. Panizza // Inter-American Development Bank. – 2004. Доступен на: <http://www.iadb.org/res/publications/pubfiles/pubS-200.pdf>.

12. Luna V.M. Development banks in economic development: two Latin American experiences: (Nacional Financiera and The Banco Nacional de Desenvolvimento Econômico e Social) / V.M. Luna // Department of Economics. The University of Utah. –2013. Доступен на: <http://content.lib.utah.edu/utils/getfile/collection/etd3/id/2552/filename/2551.pdf>.

13. Luna-Martínez J. Global Survey of Development Banks/J. de Luna-Martínez, C.L. Vicente // The World Bank Latin America and the Caribbean Region Finance and Private Sector Development. Policy Research Working Paper 5969. – 2012. – February. Доступен на: <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5969>.

14. Roberts P.E. Jr. Development banking: The Issue of Public and Private Development Banking/P.E. Roberts, Jr. // MIT. – WP395-69. – 1969. – May. Доступен на: http://archive.org/stream/developmentbanki00robe/developmentbanki00robe_djvu.txt.

15. Smallridge D. The Role of National Development Banks in Catalyzing International Climate Finance/ D. Smallridge, B. Buchner, C. Trabacchi, M. Netto, J.J. Gomes, L.L. Serra // Inter-American Development Bank. – 2013. Доступен на: <http://climatepolicyinitiative.org/wp-content/uploads/2013/03/IDB>

16. Thorne J. A framework for successful development banks/ J. Thorne // Development Bank of Southern Africa. Development Planning Division. – 2011. – Working Paper Series № 25. Достъпен на: <http://www.dbsa.org/EN/AboutUs/Publications/Documents/DPD%20No25.%20A%20framework%20fo%20successful%20development%20banks.pdf>.
17. Trubek D. Law and the New Developmental State: The Brazilian Experience in Latin American Context / D.M. Trubek, H. Alviar Garcia, D.R. Coutinho, A.Santos. – Cambridge University Press, 2014. 388p.
18. BNDES. Annual Report – 2014. – Достъпен на: http://www.bndes.gov.br/SiteBNDES/export/sites/default/bndes_pt/Galerias/Arqui-vos/empresa/RelAnual/ra2014/RA_2014_ing.pdf.
19. China Development Bank. Annual Report – 2014. – Достъпен на: <http://www.cdb.com.cn/english/Column.asp?ColumnId=91>.
20. KfW 2018. – Достъпно на: https://www.kfw-entwicklungsbank.de/PDF/Download-Center/PDF-Dokumente-Selbstdarstellung/2018_Selbstdarstellung_RU.pdf.
21. Rethinking the Role of National Development Banks// United Nations. Department of economic and social affairs. – 2005. – Достъпен на: <http://www.un.org/esa/ffd/msc/ndb/NDBs-DOCUMENT-REV-E020606.pdf>.
22. Top Banks in the World 2013. Достъпен на: <http://www.relbanks.com/worlds-top-banks/assets>.
23. World Development Indicators 2018. Достъпно на: <http://data.worldbank.org/products/wdi> World bank.org (2018).